

מסורת הש"ס

א (לעיל ב:ג, ב) קדושן מת. ב"ק פט. ב"מ ב ב"צ קמז.
ב ב"ק מז. (ד) נצי מוס' לקמן כז. ד"ה אי פקח, (ס) ניכמות קיג. גיטין מטז. (ו) ש"ע ל"ל, (ז) יבמות ק"ג, (ח) ב"ב קעז. ערכין כז., (ט) ודולין קלג. (י) גיטין נט., (יא) ונאלל שמרוחת הדבה ומציא ראהי מהא דאמרי בפ"ב דקדושין כ"י שיעטק לשלם לה ומיהו לא נתישע לרשב"א לשון כ"י כל הכסות בשטר כ"י הס"ז וכן גי' הד"ס, (ל) גיי כ"י, (מ) נוע"ע מוס' ב"ק ט. ד"ה רב הונא ועוד שם ב"ק מז: ד"ה ה"ג ומוס' ב"ב כז: ד"ה אי לליכא, (ס) גיי כ"י, (ס) מכלאת חולין ק"י.

גליון הש"ס

רש"י ד"ה פריעת בע"ה וכו' ולא שילך צדק. ב"מ ד' מט ע"א ועי' ועי'ק:

מוסף רש"י

הובא בסוף החסכת.

תוספות רי"ד

הפחות והדלק לא מצי' למחול זכותו של בעל ולא משום טעמא דקדושא קאמר כדפריש. וכל טעם הדבר הוא מפני שאין המנהג כיוון ולא קנאו הלוקח ק"ג כדפריש מיהו כ"ז שפחותו יכול הלוקח לגבות ממנו ולא מצי' למימר לאו רבא ד"א שלא יהא אלא כאדרכתא ייב"י ניהלי' דמצי' למיתבעי אבל אי קנאו ק"ג שלא ויכל המוכר למחול (ובא) נאם באן הלוקח על הלוה וא"ל פריעתו למחלו ושטר פרוט מכר לו דין הוא שיכופ' הלוקח את המלוה שישבע לו שלא פרעו כדיון כל שטרות וטעין לזה פרעו הוא דמישתבע מלוה ושקיל לוקח והי"נ משתבע מלוה ושקיל. ואי לא בעי מלוה לאשתבע ל"י.

ישלם דמים ללוקח משום הואי מק"ט בודאי אי מת מלוה לא מצי' למימר לזה פרעו הוא דרשבעו וזו אינה אלא להפיס דעוהו של הלוה. וכיון שהמלוה אינו בחיים מי ישבע לו. ואי אמר לזה ישבעו לי בני מלוה וסברת הירושק' שלא פקדני אבא ששטר זה פרעו הוא הדין עמו והלוקח הולך וכופא אותו. ואם המלוה הולך למימ' אין הלוה יכול לדחות את הלוקח בעבור שביעה זו שלא נתקנה אלא להפיס דעת הלוקח וכיון שאין פה מי שישבע לו גובה הלוקח בלא שביעה. וי"ל שאם נתנו המלוה במתנה לחבירו וטעון הלוה פרעו הוא אע"פ שהמלוה מאמת דבריו אין שומעין לו אלא אמרי' קנוניא עשו שניהם ואומרם ללוה פרעו למקלח המתנה שהשטר מסור בידו ואם פריע' למלוה לך ודן עמו שיחזור לך מעותין אבל אין הדבר כן דמינה דאי בעי מצי' (א"ל) מחול לי כדאמנא מצי' נמי למימר פריעה הוא ולבטוליה והכא דאמרי' הכא מפני שידו כידה לאו למימרא דהל' כאביי דאי הוה מוטריכין לטעמא דידו עדיפא מידה הוה

סויל וסיתלה כו'. דאמרינן אפי' יורש מוחל ואמה של זו מכרה לן שטר חוב שהיה לה על בעלה: **עשינו עצמינו.** כקרוז של בעל דין או אוהבו הבא אלל דיינין ועורכו בראיות אחר זכות אוהבו או קרוזו כך למדתי ענה לזו להפסיד שכנגדה: **מעיקרא.** כשאלמר כן: **לנפוג.**

כשנתחרט: **אדם חשוב שאני.** לפי שלמדוין הימנו יש שיעשו חף שלא לקרוצים: **ואי פקח הוא.** הלוקח: **מקרקש ליה וזוי.** ללוה ושוכרו בהן לכמוז לו שט"ח בשמו קודם שיעשו קנוניא בין שניהם: **מאן דדאין דינא דגרמי.** הממחייב את הגורם הפסד לחזירו: **מגבי ציה.** צהאי שטרא מן המוחלו: **דמי שטרא מענלי.** כל הכוז שכתובו: **ומאן דלא דאין כו'. פלוגתמיהו** צבצא קמא צפרק צתרא (דף קטז:) ורבי מאיר אית ליה דינא דגרמי דמתניא (שם דף ק:) נתייאש הימנה ולא גדרה הרי זה קידש וחייב בצאחיותו גבי כלאים וקיי"ל כוותיה: **מגבי ציה דמי ניירא צעלמא.** כלומר אומר שלא מכר לו אלא הנייר והרי הוא צידך: **נפיהו פרסו לרב אשי.**

שבא הדין לפני רב אשי וסביו והקיפו בראיות ואגבי מדינא דגרמי: **כי כשורא לנלמא.** כלומר גיבוי גמור. כל ההפסד דקדק צו כשאר ידקדק הלוקח קורה ללור בה צורות שלוקח ישרה וחלקה: **האי כי דיניה.** זה הלוה מעות וזו סמכה על שיעצוד הקרקע והיא לא נתנה כלום ואם בשביל נכסי לאן צרול הנישומין בכמוצה הוא וזה בהן מיד וזו יזרפתן על הכמוצה על שיעצוד הקרקע: **ואם חויה אלא להז.** אין בה אלא כדי לאחד מהן: **לבעל חוב יחבין.** שלא תנעול דלת: **יוסר משהאיש רואה כו'. ולא חיישינן** לומר משום חניא. ודוקא שהשטרות נכתבו ביום אחד אבל אם קדמה זמן הכמוצה היא גובה: **ודאי דאמרינו כו'. לשון שאלה הוא.** אמת הוא משמעמי שאתם אומרים דבר זה של שמה דמטריחין ליה ללוה למכרה והלא המלוה עיקר סמך שלו על הקרקע: **תולה מעותיו צעוד כוכבים הו.** מעות היה לו לפרוע ואומר של עוצד כוכבים הס: **לדידך דאמרס**

כו'. במסכת ערכין צפ' שזם היתומין (דף כג.) : **פריעת צע"מ מלוה.** מלוה עליו לפרוע חובו ולאמת דצריז דכתבי ויקרא יט' הין דקס שיהא הן שלך דקס *ולאו שלך דקס (צבא מניעא דף מט.) : **צמה דברים אמורים.** דלוקא ארבעים (עי' פ"י רש"י בחולין קלז: עוד שם ק"י ד"ה כפתוהו):

מכין

אשה משום חניא ומורי ה"ר יחיאל השיב למורי הרב צסר ר"י דאפילו לאחר מיתה יהצין לבעל חוב קרקע או אפילו מטלטלין אחר תקנת גאונים שתקנו דאשה ובעל חוב גוצין מטלטלין ולעיל דיהצין לכמוצת אשה היינו משום דכיון דאין דינו של בעל חוב לגבות ואי הוה יחיז לכו נפקד ליתומים לא מצי נקיט לכו דנינא עדיפא כתובת אשה משום חניא ואפילו קדים זמן הכמוצה לזמן השטר כיון שלא תיקנו שתטרוף מן הלקוחות ולא חל שיעצוד כמוצה עלייהו כלל והוי כאילו זמנן שזו והכי אמר צפרק מי שמת (ב"ב דף קטז.) דאיקני קנה ומכר את"ל לא משתעבד הא לא משתעבד ואת"ל משתעבד לזה ולזה ואחר כך קנה ומכר מהו לקמא משתעבד או לצתרא *למשמע דאי לא משתעבד ליכא לספקוי כלל הי גביא צירשא כיון דלא משתעבד לגבות מלקוחות ומכז וכן עמא דבר כר"י וכן ר"ז אלפס ורמב"ם. ורבי יצחק צר אברהם נראה לו כר"ם. ואמת כי נראה דברי ר"ת: **ההוא תולה מעותיו בעיבור בובבים הוה.** אין לפרש כשאמר לו זיל את וצין הוה תולה מעותיו צעוד כוכבים דא"כ כהוגן עשו לו אלא תחילה כשתצו היה הולך ותולה מעותיו וצשתה הגבייה כבר לא היה לו ואפ"ה הוקיקו למכור: **אמר לא ניהא אי' מיעבד מצוה מאי.** הא פשיטא ליה דכופין דהא עיקר מילתיה צערין (דף כג. ושם) אהא דאין נוקקין לנכסי יתומין וקאמר משום דפריעת צע"מ מלוה והי לאו בני מיעצד מלוה נינהו מכלל דלנכסי יתומים גדולים נוקקין אלא ה"ק לא ניהא ליה למעצד מלוה מאי והלא פשיטא דכופין ומה שיין לקריתו מלוה אמר ליה תניתיה דהיכא דאיכא מלוה כופין אי נמי י"ל דבעא מיניה אם כופין אם לאו אע"ג דפשיטא דלנכסי יתומין גדולים נוקקין הג"מ היכא דלא אמרו לא ניהא לן למעצד מלוה אבל היכא דאמרו מאי אמר ליה תניתיה כו' וי"מ דאתולה מעותיו צעוד כוכבים קאי דבשלמא לרב הונא צריה דרב יהושע דאמר טעמא דאין נוקקין משום צררי אבל חיובא איכא אנכסי והואיל והדין שיתן מעות השיעצוד נמי הוי על המעות אע"ג דאיכא קרקעות וכ"ש כי ליכא אלא לדידך דאמרת מלוה ואע"ג דאית להו נכסי ליתמי לא נחתין עלייהו דלא רמיא דלעיהו שיעצודא אלא צמקוס דאיכא מלוה אמרת נמי שהשיעצוד לא יהא על המעות ולא דמי לגזון שהשיעצוד על כל נכסיו דהתם צאיסורא אתא לדידה וצדין אישתעבד לגמרי אבל הכא לא: **פריעת בע"ח מצוה.** דדאיכא אחריות נכסים איירי דעלה איתמר מילתיה דרב פפא צערין (ג' ע"א שם) ואפ"ה אין נפרעין מנכסי יתומים קטנים דלאו בני מיעצד מלוה נינהו אבל מנכסי יתומין גדולים נפרעין אבל דליכא אחריות נכסים מלוה על היתומין ואין כופין כדמוכח צפ' מי שהיה נשוי (לקמן א'): גבי ההוא דשצק קטנינא דארעא וטעמא משום דהוי מלוה כיצוד מלוה שמתן שכרה צלידה) דאין צ"ד שלמטה מוזהרין עליה והא דאמר בהגזל עזים (ב"ב דף ז:) הניח לן אציהן פרה וטלית וכל דבר המסויים חייצין להחזיר מפני כבוד אציהן התם אם לא יהיו מחזירין איכא קלון אציהן הלכך חייצין לשלם אבל משום כבוד לחודיה לא ובקונט' פ"י לקמן גבי קטנינא דהואיל וליכא מלוה אלא מדרבנן לא כייפינן לכו ואין נראה דאשכחן דכופין צמזות דרבנן כגון מלוה לקיים דברי המת דאמרי' בהשולם (גיטין מ.) דכופין את היושבים:

הכותב לאשתו פרק תשיעי כתובות פו.

פו.

תייזיל ותיחלה לכתובתה דאמה **לגבי אביה.** קשה לרבינו יצחק דמה הרווחה הא לאמרינן בסמוך מאן דדאין דינא דגרמי מגבי ציה דמי שטרא מענליא ורב נחמן גופיה דאין דינא דגרמי בהגזל צתרא (ב"ב קטז:) גבי ההוא גצרא דאחויי אכריא דחייט ויש מפרשים

דקטנה היתה כמו י"ה הפעוטות מתנתן מתנה ולא מחייצא מדיני דגרמי ולרבינו יצחק נראה מתוך כך דלא מחייצא מדינא דגרמי אלא דמים שנתנו לה על כתובתה ולא כל הכמוצה *ונמנא שמרווחת הרבה ומיהו לא נתייצב לרשב"א לשון מגבי ציה דמי שטרא מענליא דמשמע דחייב לשלם כל הכמוז בשטר ומציא ראהי מהא דאמרינן בפ"ב דקידושין (דף מז:) התקדשי לי בשטר חוב או שהיה לו מלוה ציד אחרים והרשה עליהם ר"מ אומר מקודשת ומכ"א אינה מקודשת ומסיק דצדשמואל קא מופלגי דאמר המוכר שטר חוב לחזירו וחזר ומחלו מחול מר אית ליה ולהכי אינה מקודשת דלא סמכה דעמה הואיל ויכול למחול ואם היה חייב לשלם כל הכמוז בשטר אמאי לא סמכה דעמה ה' אינו רשאי למחול שיטקך לשלם לה *והשתא לא תיקשה היךן שהיאה רב נחמן ענה להפסיד ממון אחרים בשביל קורבה שהרי לא היה מפסידן לגמרי שהיו מחזירין להם מעות שנתנו מ"מ קצת יש לגמסן: **לבע"ה חוב מסלקינן** ד"ה בוזוי. אומר רבינו תם דג' דיינין חלוקים למלוה ולנימך ולשכיר לבעל חוב אית ליה זוי לא מצי לסלוקי צארעא כדאמרין מכל ונימך אפילו אית ליה זוי ממילא הלא ליה צארעא ובשכיר אפי' לית ליה זוי אמרי' ליה זיל טרס וצין ואייתי זוי דנתן צפרק הצית והעליה (ב"מ ק"ח.) היה עושה עמו צנתן וצקש ואמר טול מה שעשית צשכרך אין שומעין לו ומשמע התם אפילו דלית ליה זוי:
לאשה לא יחבין דה מ"ט ויתר **משאאיש רוצה לישא אשה רוצה לינישא.** ואת' דאמרינן לעיל (דף זד.) לכמוצת אשה משום חניא ואפי' ר' צנימין לא פליגי אלא כשהצט"ח הוא כושל אבל שניהם שוין מודה דיהצין

לכמוצת אשה ותיצך רבינו תם דהכא יהצין לבע"ח משום דאיכא טעמא דנעילת דלת ובאשה לא שיץ נעילת דלת כדאמרינן יומר משהאיש רואה לישא אשה רואה לינשא אבל לעיל דלאחר מיתה ליכא נעילת דלת דמיתה לא שכיחא כדאמרינן בהנזקין (גיטין כ.) דלא מסיק אדעתיה דמלוה דמית ליה ונפלי נכסי קמי ימימי עדיפא כתובת אשה ויחאל השיב למורי הרב צסר ר"י דאפילו לאחר מיתה יהצין לבעל חוב קרקע או אפילו מטלטלין אחר תקנת גאונים שתקנו דאשה ובעל חוב גוצין מטלטלין ולעיל דיהצין לכמוצת אשה היינו משום דכיון דאין דינו של בעל חוב לגבות ואי הוה יחיז לכו נפקד ליתומים לא מצי נקיט לכו דנינא עדיפא כתובת אשה משום חניא ואפילו קדים זמן הכמוצה לזמן השטר כיון שלא תיקנו שתטרוף מן הלקוחות ולא חל שיעצוד כמוצה עלייהו כלל והוי כאילו זמנן שזו והכי אמר צפרק מי שמת (ב"ב דף קטז.) דאיקני קנה ומכר את"ל לא משתעבד הא לא משתעבד ואת"ל משתעבד לזה ולזה ואחר כך קנה ומכר מהו לקמא משתעבד או לצתרא *למשמע דאי לא משתעבד ליכא לספקוי כלל הי גביא צירשא כיון דלא משתעבד לגבות מלקוחות ומכז וכן עמא דבר כר"י וכן ר"ז אלפס ורמב"ם. ורבי יצחק צר אברהם נראה לו כר"ם. ואמת כי נראה דברי ר"ת: **ההוא תולה מעותיו בעיבור בובבים הוה.** אין לפרש כשאמר לו זיל את וצין הוה תולה מעותיו צעוד כוכבים דא"כ כהוגן עשו לו אלא תחילה כשתצו היה הולך ותולה מעותיו וצשתה הגבייה כבר לא היה לו ואפ"ה הוקיקו למכור: **אמר לא ניהא אי' מיעבד מצוה מאי.** הא פשיטא ליה דכופין דהא עיקר מילתיה צערין (דף כג. ושם) אהא דאין נוקקין לנכסי יתומין וקאמר משום דפריעת צע"מ מלוה והי לאו בני מיעצד מלוה נינהו מכלל דלנכסי יתומים גדולים נוקקין אלא ה"ק לא ניהא ליה למעצד מלוה מאי והלא פשיטא דכופין ומה שיין לקריתו מלוה אמר ליה תניתיה דהיכא דאיכא מלוה כופין אי נמי י"ל דבעא מיניה אם כופין אם לאו אע"ג דפשיטא דלנכסי יתומין גדולים נוקקין הג"מ היכא דלא אמרו לא ניהא לן למעצד מלוה אבל היכא דאמרו מאי אמר ליה תניתיה כו' וי"מ דאתולה מעותיו צעוד כוכבים קאי דבשלמא לרב הונא צריה דרב יהושע דאמר טעמא דאין נוקקין משום צררי אבל חיובא איכא אנכסי והואיל והדין שיתן מעות השיעצוד נמי הוי על המעות אע"ג דאיכא קרקעות וכ"ש כי ליכא אלא לדידך דאמרת מלוה ואע"ג דאית להו נכסי ליתמי לא נחתין עלייהו דלא רמיא דלעיהו שיעצודא אלא צמקוס דאיכא מלוה אמרת נמי שהשיעצוד לא יהא על המעות ולא דמי לגזון שהשיעצוד על כל נכסיו דהתם צאיסורא אתא לדידה וצדין אישתעבד לגמרי אבל הכא לא: **פריעת בע"ח מצוה.** דדאיכא אחריות נכסים איירי דעלה איתמר מילתיה דרב פפא צערין (ג' ע"א שם) ואפ"ה אין נפרעין מנכסי יתומים קטנים דלאו בני מיעצד מלוה נינהו אבל מנכסי יתומין גדולים נפרעין אבל דליכא אחריות נכסים מלוה על היתומין ואין כופין כדמוכח צפ' מי שהיה נשוי (לקמן א'): גבי ההוא דשצק קטנינא דארעא וטעמא משום דהוי מלוה כיצוד מלוה שמתן שכרה צלידה) דאין צ"ד שלמטה מוזהרין עליה והא דאמר בהגזל עזים (ב"ב דף ז:) הניח לן אציהן פרה וטלית וכל דבר המסויים חייצין להחזיר מפני כבוד אציהן התם אם לא יהיו מחזירין איכא קלון אציהן הלכך חייצין לשלם אבל משום כבוד לחודיה לא ובקונט' פ"י לקמן גבי קטנינא דהואיל וליכא מלוה אלא מדרבנן לא כייפינן לכו ואין נראה דאשכחן דכופין צמזות דרבנן כגון מלוה לקיים דברי המת דאמרי' בהשולם (גיטין מ.) דכופין את היושבים:

וכותב לו הלוה שטרא אשמי' כאילו לזה ממנו ושוב לא יועיל להם הקנניא: אמר אמימר מאן דדאין דינא דגרמי מגבי ב"י דמי שטרא מענליא (וביארי הרב שבכל ענין שהמלוה מבטל השטר ביד הלוקח בין שמחלו לזה בין שאומר פרוע הוא וגורם ללוקח להפסיד השטר חייב לשלם לו דמי כל השטר מענליא אבל אם הביא עדים

עין משפט ור מוצה

א לא א טוש"ע ח"מ ס' סו סעיף כג:
ב מ"י פ"ז מהלכות חובל ומזיק הלכה י סמג עשין כג טוש"ע שם ס' סו סעיף כג ולב וס' שפ' סעיף א:
ג ב' מ"י פ"ז מהלכות אשיות הלכה ד סמג עשין מ"ח טוש"ע אה"ע ס' קב סעיף ד:
ד ר' מ"י שם טוש"ע שם סעיף ג:
ה מ"י פ"י"א מהל' מלוה הל' ז טוש"ע ח"מ ס' קא סעיף ב:
ו ר' מ"י שם טוש"ע שם סעיף א:
ז ר' מ"י פ"י"א מהלכות מלוה הלכה ח סמג עשין נ"ד טוש"ע שם ס' קו סעיף א:

תורה אור השלם

1. הַזֶּהוּ פֶּרֶשׁ קִרְעֵב הַלִּחְקֵךְ וְהַגִּינִים מִרְדִּים תְּבִיא יָתִי בִּי תוֹרָה עֵרֶם וְבִשְׁתוֹ וּמִבְּשָׂרָךְ לֹא תִתְעַלֶּם: יִשְׁעִיה נח ז

תוספות רי"ד (המשך)

א"ל ר"י ליכא דליטבא לה עצה תיזיל ותחלה לכתובתה דאמה לגבי אבזה ותיהדר ותייתיה מניה שמעה אולה ואחילת אמר ר"י עשינו עצמינו כעורכי הדיינים מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר מעיקרא סבר ומבשרך לא תתעלם ולבסוף סבר אדם חשוב שאני: אי קשיא כיון דקרינא ליה גרמא בנידוקן חיכי הוה מייצגה לצשות רשע ונזק להפסיד הלוקחים י"ל איהו להרויח דירה קסכיון ונזקא ממילא קאזי ומשום נזקא דאחריתי לא שביק ורווחא דקריבא: ואי קשיא כיון דאמרי' לקמן דלמאן דדאין דינא דגרמי מגבי ב"י דמי שטרא מענליא ור"י נמי דיינ דינא דגרמי בפ' הגזמ' (דאיתא שם) הווא גברא דאחוי דחייט דבי ר"ג אתא לקמיה דר"י חייבי' לשלומי מהא דנתן ואם מחמת הגזלן חייבי' לחזקתו שדרה וק"ל דאחוזי' אחוזי' וא"כ מאי הרייחה הבת שמתלה לאבי' ותחייבה היא לשלם: ותשובה האי דאסבך ר"י עצה זו מפני שלא היה לו הבת נכסים שיובל' הלוקח להפטר ממנה. והאי דאמרי' ותיהדר ויתרת מאבזה איך לאו דוקא שהיה אביה היה בחיים אלא ה"ק איהו יורש כתובת אמה שיתן לו בכל ימי מתנה שפירטסת ממנה שיותר רוצה אבא שהי' לבתו ממה שיהי' ללוקח וכיון שמתנה בעלמא נותנו לבתו א"י הלוקח לגבות ממנה שע"מ כן נותן לה שלא יהא רשות ללוקח לגבות מלוה א"י שנותן לה משט מעט כדי פרסתהא אבל לעולם לא היה נכסי לבת הי' דגבי לוקח מניה דר"י דיינ דינא דגרמי: גופא א"ש המוכר שטר חוב מקרקש ליה בוזוי וכתב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפי' יורש מחול אר"ה בריה דר"י ואי פקח הוא שטרא בשמיה כלומר אם הלוקח הוא פקח מרצה הלוה במעות קודם שיעשו קנוניא המלוה עה הלוה כותב לו הלוה שטרא אשמי' כאילו לזה ממנו ושוב לא יועיל להם הקנניא: אמר אמימר מאן דדאין דינא דגרמי מגבי ב"י דמי שטרא מענליא (וביארי הרב שבכל ענין שהמלוה מבטל השטר ביד הלוקח בין שמחלו לזה בין שאומר פרוע הוא וגורם ללוקח להפסיד השטר חייב לשלם לו דמי כל השטר מענליא אבל אם הביא עדים